

Digitalisering for utdanningskvalitet

Status i norsk høyere utdanning

Norgesuniversitetet

Norgesuniversitetets skriftserie nr. 3/2017

Utgiver

Norgesuniversitetet

N-9037 Tromsø

Tlf. 77 64 40 00

<http://norgesuniversitetet.no>

Trykk og layout: Lundblad Media AS

Omslagsbilde: Colourbox

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Materialet i denne publikasjonen er videre tilgjengelig under følgende Creative Commons-lisens: navngivelse-DelPåSammeVilkår 4.0 Internasjonal lisens, jf.: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Det innebærer at du har lov til å dele, kopiere og spre verket, samt å bearbeide (remikse) verket, så fremt følgende to vilkår er oppfylt:

Navngivelse: Du skal navngi opphavspersonen og/eller lisensgiveren på den måte som disse angir (men ikke på en måte som indikerer at disse har godkjent eller anbefaler din bruk av verket).

Del på samme vilkår: Om du endrer, bearbeider eller bygger videre på verket, kan du kun distribuere resultatet under samme, lignende eller en kompatibel lisens.

Norgesuniversitetets skriftserie nr. 3/2017

ISBN nr. 978-82-91308-60-9

Innholdsfortegnelse

Forord	4
1. Læring i en digital tid	6
2. Metode	10
3. Datamaterialet sett i sammenheng	13
4. Tematisk analyse	15
5. Samsvar mellom innspill og Meld. St. 16	20
6. Konklusjon og anbefalinger	22
Referanser	24
Vedlegg 1: Analyse av 21 innspill til Meld. St. 16	26

Forord

Etter mange år i forskningsskyggen, er utdanningspraksis og utdanningskvalitet nå blitt et svært sentralt diskusjonstema i UH-sektoren. Våren 2016 inviterte kunnskapsministeren universiteter og høyskoler samt andre aktører til å gi innspill til Meld. St. 16 (2016-2017) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning* som ble lansert 27. januar.2017 (Kunnskapsdepartementet 2017). I invitasjonen presenterte ministeren følgende fem kjennetegn på utdanningskvalitet:

- Høye ambisjoner på studentenes vegne
- Aktiviserende og varierte læringsaktiviteter
- Kvalitetskultur og tydelig utdanningsledelse
- Integrasjon av studenter i det akademiske fellesskap
- Samspill med arbeidslivet

I denne rapporten oppsummerer Norgesuniversitetets ekspertgruppe for digitalisering, kvalitet og aktiv læring hvordan 21 av de 91 aktørene, som allikevel representerer hoveddelen av studentmassen og andre sentrale interessenter, forholder seg til de følgende i innspillene:

- I hvilken grad og på hvilke måter kobler aktørene digitalisering og utdanningskvalitet?
- Hva beskriver institusjonene at de allerede gjør for å sikre at digitalisering fremmer utdanningskvalitet?
- Hvilke tiltak foreslår de?
- Hvem gis ansvar for de foreslåtte tiltakene?

Som pådriver for utforskning og utnyttelse av digitaliseringens muligheter som kvalitetsdriver i høyere utdanning, ligger det i Norgesuniversitetets rolle å minne om viktigheten av å diskutere høyere utdanning i en digital tid. Selv om ministeren ikke ba eksplisitt om synspunkter på digitaliseringens rolle i arbeidet med utdanningskvalitet, gir innspillene innsikt i hvorvidt og på hvilke måter institusjoner og aktører kobler digitalisering til utdanningskvalitet og hvilke utfordringer de peker på/tiltak de foreslår.

Denne rapporten inngår i ekspertgruppens arbeid med å beskrive pedagogisk digitaliseringsarbeid i høyere utdanning og rapporten har tre formål.

Rapporten gir for det første kunnskap om i hvilken grad og hvordan Meld. St. 16 (2016–2017) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning* fanger opp, beskriver og forholder seg til utfordringer og muligheter som formidles i innspillene. Denne innsikten vil gi Norgesuniversitetets styre, Norgesuniversitetets ansatte og ekspertgruppen et

godt grunnlag for å reflektere rundt og bistå i implementeringen av stortingsmeldingens tiltak.

For det andre ønsker Norgesuniversitetet og ekspertgruppen å fremstille resultater fra analysen på konferanser og i andre fora. Slik kan Norgesuniversitetet skape mer oppmerksomhet om behovet for både å delta i, men også forske på, sektorens digitaliseringsarbeid slik at det utvikles mer kunnskap om hvilke digitaliseringsinitiativ som bidrar til å fremme kvalitet i UH sektoren.

For det tredje, i forlengelsen av forrige punkt, ønsker ekspertgruppen å nå ut til hele UH-sektoren, inkludert UHR, NSO, m.fl.

I Meld. St. 16 beskrives oppgaver og forventninger til sektoren som viser at problemstillingene som drøftes i denne rapporten er aktuelle. For eksempel fremgår det at institusjons- og studieprogramledelsen skal «sette ambisjonsnivå og legge til rette for at hele fagmiljøet, og ikke bare ildsjeler, bruker de mulighetene digitaliseringen gir til å heve kvaliteten i utdanningene» (s.83). Videre forventer departementet «at institusjonene løfter utvikling av digitale løsninger til et strategisk nivå og definerer mål og tiltak for digitalisering av læringsprosesser». Det er verdt å merke seg at formuleringen «strategisk nivå» omfatter noe langt mer enn enkelte prosjekter og tiltak, og at digitale løsninger eksplisitt knyttes til læringsprosesser. Den analysen som presenteres her viser at sentrale saksområder i den nylig vedtatte stortingsmeldingen har utspring i institusjonenes egne innspill.

Norgesuniversitetets arbeid har allerede i drøyt to år fokusert på tre innsatsområder som overlapper med sentrale saksfelt i stortingsmeldingen:

- Aktive og varierte undervisningsformer
- Tilbakemelding og vurdering for å fremme læring
- Utdanningene utvikles i samarbeid med arbeidslivet

Dette gjør vi gjennom å støtte utnyttingen av digitaliseringens muligheter. Vi håper at stortingsmeldingen blir en vitamininnspøyting i arbeidet med digitalisering for utdanningskvalitet i det neste tiåret.

For ekspertgruppen (førsteamanuensis Toril Aagaard, Høyskolen i Sørøst-Norge, seksjonssjef Eva Gjerdum, UiT Norges arktiske universitet, student Håvar Uhre Halvorsen, NSO, direktør Jon Lanestedt, Norgesuniversitetet, professor Andreas Lund, UiO, seniorrådgiver Kirsti Rye Ramberg, NTNU, seniorrådgiver Luna Lee Solheim, NOKUT, direktør Anne Swanberg, BI LearningLab),

Jon Lanestedt
Direktør

1. Læring i en digital tid

Sammenhenger mellom digitalisering og utdanningskvalitet sett fra Norgesuniversitetets perspektiv

Før vi oppsummerer hva som kjennetegner innspillene fra vårt utvalg av aktører, presenterer vi Norgesuniversitetets argumenter for hvorfor digitalisering må kobles tydelig til utdanningskvalitet i nasjonal utdanningsledelse og i UH-sektorens daglige arbeid¹.

Når vi diskuterer høyere utdanning er det viktig å understreke at høyere utdanning både foregår i og skal bidra til læring i og for *en digital tid*. Digitaliseringen er en megatrend som har stort fokus blant europeiske utdanningsmyndigheter og -ledere. European University Association (EUA) omtaler i sin trendrapport 2015 (Sursock 2015) digitalisering, internasjonalisering og demografi som de viktigste trendene som utfordrer europeisk høyere utdanning. Digitalisering var da også tema på EUAs årlige konferanse i 2016, «Bricks and clicks for Europe: building a successful digital campus»². Og det første det nye EU-presidentskapet (Malta) foretok seg innen høyere utdanning på nyåret 2017 var å samle europeiske institusjonsledere, policyutviklere og myndigheter for å gjøre opp status og se framover på konferansen «The State of Digital Education: Engaging with Connected, Blended and Open Learning»³. Det samme fokuset finner vi i OECDs policy på utdanningsfeltet, jf. *Innovating Education and Educating for Innovation: The Power of Digital Technologies and Skills* (OECD 2017).

Ikke bare lever studentene i en digital tid. De skal også etter studiene virke og skape i, bidra til, og i mange tilfeller lede et ytterligere digitalisert samfunn og arbeidsliv som om fem, ti, tyve år vil se betydelig annerledes ut enn i dag. Mange av dagens arbeidsoppgaver vil ikke finnes lenger og mange av de nye finnes ikke ennå. Det er en oppgave for høyere utdanning å ruste våre kandidater til å lykkes i en slik kontekst og utnytte digitale teknologier der de bidrar til kvalitet.

1 Kapittel 2 er skrevet med utgangspunkt i Norgesuniversitetets eget innspill til stortingsmeldingen. Innspillet kan leses i sin helhet på <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c90e113f65146/norgesuniversitetet.pdf>

2 <http://www.eua.be/activities-services/events/event/2016/04/07/default-calendar/eua-annual-conference-2016>

3 <http://www.eu2017mt/en/Events/Pages/The-state-of-Digital-Education-Engaging-with-connected-blended-and-open-learning.aspx>

Dette perspektivet er tydelig beskrevet av europeiske myndigheter for høyere utdanning. Eksempelvis påpeker EU-kommisjonens High Level Group on the Modernisation of Higher Education i *Report to the European Commission on new modes of learning and teaching in higher education* (EU-kommisjonen 2014) at digitalisering er en endringsdriver i arbeids- og privatliv og også vil være det i høyere utdanning:

Digital technologies have proved disruptive to many sectors in the last decade. Publishing, music, media, photograph and travel industries - to name but a few - have seen a complete overhaul of their products and services, along with a stream of new entrants into the market and the exit of some traditional players. Incumbents have had to completely rethink their products, services and business models to survive. This has happened despite the efforts of vested interests to retain the status quo. While higher education is not an equivalent market, it is just as futile to think that it can withstand these innovations and remain within the existing model. The level of disruption may or may not be as radical, but it is clear that there will be changes. *Higher education systems and institutions need to be active drivers of this change process, rather than letting technology and external interests dictate it.* (s. 15, vår uth.)

Rapporten understreker at digital teknologi endrer arbeidsprosesser, produkter og aktører i andre kunnskapsindustrier og at høyere utdanning vil være omfattet av det samme, selv om ikke sektoren er like markedsrettet. Når digitaliseringsprosessen bidrar til massiv endring i arbeids- og privatliv er det kontraproduktivt for UH-sektoren å tilstrebe business-as-usual. Det er avgjørende at sektoren tar styring og er aktive pådrivere for endring, for å sikre at teknologien blir utnyttet på sektorens egne premisser og bidrar til å øke kvalitet ved å gi gode betingelser for læring og vekst.

EU-kommisjonen er også opptatt av hvordan digital teknologi endrer kommunikasjons- og samhandlingsmønstre generelt:

The advent of digital technology in the last two decades has changed the world dramatically, and will continue to do so. Technology is driving major changes in people's professional and personal lives across Europe and the world, impacting every facet of society, and is now an integral part of how most people interact, work, learn and access knowledge and information. New and emerging technologies are already starting to have a transformative effect on higher education provision. There is every reason to harness the potential of these developments in the service of high quality higher education. But to do

that effectively we need to both widen and deepen our understanding of how these new technologies and pedagogical tools can be an integral part of the way higher education is delivered, and identify what measures can be taken to further stimulate, facilitate and advance it. (s. 14, vår uth.)

Til tross for teknologiens endringskraft når det gjelder «how most people interact, work, learn and access knowledge and information» viser *Digital tilstand 2014* (Norgesuniversitetet 2015) at det i UH-sektoren ofte er enkeltindivider som utforsker teknologiers pedagogiske potensialer og at utviklingen går sakte på institusjonsnivå. Digital teknologi utnyttes imidlertid i stor grad i forskningsarbeid på ulike fagområder. Teknologi inngår i fagenes metodeutvikling, hvor den gir grunnlag for å stille og besvare nye forskningsspørsmål. Også for sektorens administrasjon gir digital teknologi grunnlag for effektivisering i arbeidsflyten og åpning av nye tjenester. I den pedagogiske virksomheten derimot, vet vi at digital teknologi oftest brukes til å formidle og dele et ellers tradisjonelt kunnskapsinnhold og støtte etablert pedagogisk praksis, men det er ikke primært dette som gjør teknologi interessant for utdanning. Under de rette betingelsene vil digitalisering kunne fremme studentenes læring og utdannings relevans, blant annet av følgende årsaker:

- Digital teknologi styrker mulighetene for å designe varierte og studentaktive læringsformer som samarbeidslæring, omvendt klasserom, case-basert læring, studentforskning, formative vurderingspraksiser o.l.
- Digital teknologi åpner for fleksible og tilgjengelige studietilbud preget av studentsamarbeid og læringsfellesskap.
- Digital teknologi kan fremme kommunikasjon og samarbeid internt ved studiested, på tvers av studiesteder nasjonalt og internasjonalt, samt med arbeidslivet studenter utdannes for
- Digital teknologi gjør det mulig å tilby studieprogrammer på tvers av campuser og utnytte fagmiljøers ressurser i en sektor preget av fusjoner og fysisk spredte studiesteder.
- Digitalisering kan knytte utdanning og forskning tettere sammen ved å utnytte forskningens metoder, datagrunnlag og analyseverktøy i arbeidet med å utvikle lærings- og undervisningspraksiser.
- Digital teknologi kan bidra til å gjøre utdanninger mer profesjonsrelevante gjennom å bringe praksiseksempler inn i utdanningen ved hjelp av f.eks. video, spill og simulering.
- Profesjons faglig digital kompetanse er nødvendig for å kunne fungere godt i et arbeidsmarked preget av teknologi og raske endringer.

Skal digitalisering tjene som kvalitetsdriver, må UH-sektoren utforske nye og innovative praksiser, hvor teknologien får en transformativ rolle. Ellers risikerer vi at investeringer i teknologi ved lærestedene blir lite regningssvarende, både økonomisk, men først og fremst for studentenes læring. Teknologien må utnyttes slik at den stimulerer til et økt og tidsaktuelt læringsutbytte for studentene.

Digital tilstand 2014 indikerer at den teknologibruken som dominerer i UH-sektoren er mindre ambisiøs. Undersøkelsen viser for eksempel at ni av ti fagansatte introduserer nytt fagstoff gjennom forelesninger, til tross for at aktuell pedagogikk og tilgjengelig teknologi åpner for alternative måter å arbeide med fag. I *Digital tilstand 2014* påpekes det også at ledere i sektoren i begrenset grad gir retning for og stimulerer til digitaliseringsarbeid.

Det bør ikke bare være den europeiske men også den norske UH-sektorens prioritering å styre og lede utnyttelsen av digitaliseringens muligheter for å utvikle utdanningskvalitet. Det er videre en oppgave for norske myndigheter og rammesettere som KD, NOKUT, UHR, Norgesuniversitetet m.fl. å fremme digitalisering som innsatsfaktor for god og relevant læring og utdanningskvalitet på koordinert vis. Hele "kvalitetskjeden" (Fossland og Ramberg 2016), fra sentrale myndigheter til lokalt, operativt nivå, må involveres i et felles og systematisk samarbeid om å utforske hvordan teknologi kan utnyttes på måter som gir studentene de beste betingelser for læring og vekst.

2. Metode

91 institusjoner, interesseorganisasjoner og enkeltpersoner sendte innspill til stortingsmeldingen om utdanningskvalitet⁴.

I denne rapporten oppsummerer vi innspillene fra 21 institusjoner: åtte universiteter, fire høyskoler, Universitets- og høyskolerådet, NOKUT, Norges forskningsråd, Senter for IKT i utdanning, studentorganisasjoner samt fire interesse- og arbeidsgiverorganisasjoner. Vi har med dette inkludert institusjoner som representerer en stor del av studentmassen, store og små institusjoner, studentorganisasjonen, støtteenheter, myndigheter og arbeidslivet. Universitetene og høyskolene som er inkludert, er geografisk spredt, av ulik størrelse og med ulike fagområder som spesialfelt. Institusjoner som nå er i fusjon eller er nylig fusjonerte er også inkludert, samt BI som privat aktør. Vi mener derfor at vi har et representativt utvalg, selv om resultater og funn ikke kan generaliseres rent statistisk.

Når vi har lest og oppsummert innspillene har vi, som nevnt, rettet oppmerksomheten mot følgende fire spørsmål (se også kapittel 1):

- I hvilken grad og på hvilke måter kobler aktørene digitalisering og utdanningskvalitet?
- Hva beskriver institusjonene at de allerede gjør for å sikre at digitalisering fremmer utdanningskvalitet?
- Hvilke tiltak foreslår de?
- Hvem gis ansvar for de foreslåtte tiltakene?

Vi har gjort en selektiv tematisk analyse (Clarke & Braun 2014) av innspillene til Meld. St. 16. De 21 dokumentene ble fordelt på tre grupper som sammen leste og fant svar på hva aktørene skrev om de fire spørsmålene. Synteser ble formulert i et samskrivingsverktøy, og under kategorier som korresponderer med de fire spørsmålene. Utvalgte sitater fra de enkelte aktørene ble inkludert slik at synteser ble koblet til eksempler. De 21 dokumentene ble lest og oppsummert av minst to personer, som presenterte sine oppsummeringer for hele ekspertgruppen. Mønstre som trådte frem på tvers av dokumentene ble identifisert og drøftet i fellesskap. En kollektiv oppsummerings- og analyseprosess ble valgt for å øke validiteten av og sikre kvaliteten på analysene.

⁴ Innspillene er samlet på <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/>.

Vi vet ikke hvem som har artikulert innspillene fra de ulike aktørene, om det er faglige, tekniske eller administrativt ansatte - eventuelt en kombinasjon av flere. Dette kan ha hatt innvirkning på prioriteringer og formuleringer. Ikke desto mindre er innspillene aktørenes offisielle uttalelser. Videre må vi ta høyde for at det aktørene skriver, er preget av hva ministeren formulerer og etterspør i de to invitasjonene som ble sendt til henholdsvis UH-institusjonene og andre aktører⁵.

Som nevnt innledningsvis, presenterte ministeren følgende fem kjennetegn på utdanningskvalitet i invitasjonsbrevene:

- Høye ambisjoner på studentenes vegne
- Aktiviserende og varierte læringsaktiviteter
- Kvalitetskultur og tydelig utdanningsledelse
- Integrasjon av studenter i det akademiske fellesskap og samspill med arbeidslivet

Dernest ble høringsinstansene (de som er læresteder) bedt om å beskrive:

- styrets utfordringer i arbeidet med å fremme utdanningskvalitet,
- styrets forsøk på å følge opp at fagmiljøene har høye ambisjoner på studentenes vegne,
- hva institusjonene gjør selv/i samarbeid for å styrke utdanningene,
- de viktigste strategiske grep som sikrer relevans og utdanning som er fremtidsrettet og tilpasset et arbeidsliv i endring,
- tiltak for å styrke undervisningskompetansen til de faglige,
- eksempler på utdanningstilbud med høy kvalitet,
- nasjonale utfordringer,
- synspunkter på departementets styring og virkemidler og
- behov for å justere nasjonale rammevilkår, lover og forskrifter.

Ministeren etterspør ikke eksplisitt beskrivelser av sammenhenger mellom digitalisering og kvalitet. Likevel gir høringssvarene en indikasjon på hvordan høringsinstansene selv forholder seg til feltet.

I det påfølgende oppsummerer vi i hvilken grad og på hvilke måter de 21 utvalgte utdanningsinstitusjoner, nasjonale støtteenheter, studentorganisasjoner, myndigheter og andre rammesettere kobler digitalisering og utdanningskvalitet, hva de allerede gjør for å sikre at digitalisering fremmer utdanningskvalitet, hvilke

⁵ Invitasjon til lærestedene: https://www.regjeringen.no/contentassets/92639b41fdc740cf95d39750b6173c20/uh_invitasjon-til-a-gi-innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning-11015809.pdf.

Invitasjon til støttevirksomheter m.fl.: <https://www.regjeringen.no/contentassets/92639b41fdc740cf95d39750b6173c20/invitasjon-til-a-gi-innspill-til-stortingsmeldingen-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning-11015815.pdf>.

tiltak de foreslår, samt hvem som gis ansvar for de ulike tiltakene. I Analyse av 21 høringsinnspill (vedlegg 1) viser vi mer i detalj hvordan de beskriver sammenhenger mellom utdanningskvalitet og bruk av teknologi. I del 5 gjør vi en tematisk analyse og drøfter resultater fra datamaterialet.

3. Datamaterialet sett i sammenheng

Det første spørsmålet vi undersøkte gjaldt i hvilken grad og på hvilke måter aktørene kobler digitalisering og utdanningskvalitet. Alle institusjonene, med unntak av NOKUT, kobler digitalisering og utdanningskvalitet. Imidlertid drøfter de fleste aktørene i liten grad hva denne koblingen innebærer og medfører for utdanningspraksiser i UH-sektoren. De fleste påpeker at digital teknologi åpner for mer studentaktive læringsformer og at det er et mål å styrke de ansattes forutsetninger for å utforske nye teknologistøttede undervisningsmåter nærmere. Flere er opptatt av at digitalisering er viktig for arbeidslivsrelevans og muligheten for å gjøre utdanninger tilgjengelige og fleksible for studenter. BI og UiB er av de få som løfter frem betydningen av å forstå neste generasjons studenter og hvordan de lærer. BI anlegger et fremtidsperspektiv og knytter tydelig digitalisering til lærings- og undervisningspraksiser.

Det andre spørsmålet vi undersøkte gjaldt hva institusjonene beskriver at de allerede gjør for å sikre at digitalisering fremmer utdanningskvalitet. Institusjonene beskriver ulike tiltak for å styrke ansattes forutsetninger for å utforske teknologistøttede undervisningsmåter. Enkelte institusjoner viser til miljøer som har ansvar for å støtte fagansattes pedagogiske utvikling (som PULS ved UiA, LearningLab ved BI, RESULT ved UiT og Teaching and Learning Centre ved HSN). De fleste nevner at de tilbyr universitets- og høyskolepedagogiske kurs, men flere gir uttrykk for at det er behov for å utvikle kursene og etablere meritteringsordninger som gir fagansatte en karrierevei som undervisere. UiB, UiT og NTNU arbeider med å utvikle systemer for merittering.

Enkelte institusjoner påpeker behovet for å styrke utdanningsledelsen i UH-sektoren. Det er imidlertid ikke et fokusområde som går igjen på tvers av innspillene. Videre ser vi at tiltakene institusjonene nevner, og som er beskrevet over, innebærer digitalisering uten at dette er spesifikt fremhevet. Dette må trolig forstås i lys av svar på de neste spørsmålene vi har stilt i rapporten.

Det tredje og fjerde spørsmålet vi undersøkte gjaldt hvilke tiltak institusjonene foreslår og hvem som gis ansvar for disse. På tvers av materialet ser vi at institusjoner etterspør forskning på utdanningspraksis. Institusjonene gir med det uttrykk for å ha begrenset forskningsbasert kunnskap om hva som i praksis fremmer kvalitet i utdanning. For å styrke de ansattes muligheter for både å utvikle utdanningspraksiser og forske på initiativene som tas, etterspør de fleste høringsinstansene bedre insentivsystemer og at virkemidler som i dag finnes styrkes og samordnes. Det er

videre en felles oppfatning at UH-sektoren trenger endrede nasjonale rammevilkår for å iverksette lokale tiltak, som gjennomgående handler om å etablere eller videreutvikle pedagogiske støttemiljøer, etablere meritteringssystemer, gi rom for utforskning av teknologiers pedagogiske potensialer osv.

4. Tematisk analyse

I de ulike innspillene er det enkelte gjennomgående temaer. Disse kan vi identifisere ut fra mønstre som kommer til syne når vi gjør en tematisk analyse (Clarke & Braun 2014). Her søker vi altså ikke en direkte korrespondanse mellom de spørsmålene som er stilt innledningsvis og de svarene innspillene gir (se oppsummeringen av del 4 for dette), men vandrer mer fritt i de innsendte tekstene. Dette innebærer også at vi ikke er på detaljnivå, men gir brede beskrivelser med enkelte korte eksemplifiseringer. Vi peker også på temaer som vi kanskje kunne forvente å se, eller som kunne vært tydeligere, men som er svakt artikulerte i innspillene. I det følgende diskuterer vi først temaer som er empirisk tydelige. Dernest ser vi på temaer som empirisk sett ikke er like tydelige, men som vi mener har høy relevans for å styrke koblingen mellom digitalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning.

Profesjonsrelevans. Utdanningskvalitet uttrykkes først og fremst gjennom å koble digitalisering til profesjonsrelevans. Mange peker på at fremtidens yrkesliv vil kreve høy digital kompetanse, og at denne må utvikles i løpet av studiene. Det er imidlertid i liten eller ingen grad gjort forsøk på å analysere nærmere hva en slik kompetanse kan bestå i, eller hvordan den kan beskrives, selv om Senter for IKT i utdanningen er eksplisitte på hva de mener med studenters «profesjonsfaglige digitale kompetanse». UiT gjør også en kobling til didaktikk, og UiB har en strategisk og prinsipiell tilnærming til relasjonen mellom digitalisering og studie-kvalitet. Behovet for å utvikle nye vurderingsformer kommer også frem i flere av innspillene. Imidlertid stopper de fleste beskrivelsene gjerne opp ved adjektiv som «innovativ» og «eksperimenterende» undervisning, uten at slike termer operasjonaliseres eller knyttes til konkrete læringsaktiviteter eller læringsutbytter.

Studentaktive læringsformer. I invitasjonen fra ministeren ble aktiviserende og varierte læringsaktiviteter løftet frem som ett av fem kvalitetstrekk. I de fleste innspillene kobles da også digitalisering og studentaktive læringsformer. Studentaktive, teknologimedierte læringsformer og styrking av de fagansattes pedagogiske basiskompetanse presenteres gjennomgående som kvalitetsfremmende tiltak og virkemiddel for å øke både studentenes læringsutbytte og gjennomstrømningen i studiene. Flere aktører nevner også at rollen som lærer i UH-sektoren endres som følge av digitalisering. Dette fører igjen til et behov for kompetanseutvikling i kollegiet.

Støtte- og utviklingsmiljøer. Generelt beskriver UH-institusjonene drift av utdanning og utforskning av studentaktive læringsformer som et institusjonelt ansvar.

Alle peker på at institusjonene har lang vei å gå når det gjelder å utnytte IKT i undervisning, læring og vurdering, og at ulike former for støtte- og utviklingsmiljøer er viktig. Nord universitetet skriver f.eks. «Her er det behov for økt kompetanse, mer systematikk og gode støttetjenester for fagpersonalet» (s. 2). Flere av institusjonene har etablert eller er i ferd med å etablere miljøer som skal støtte lærere i arbeidet med utdanningspraksiser (som PULS ved UiA, LearningLab ved BI, RESULT ved UiT og Teaching and Learning Centre ved HSN). Disse miljøene er gitt et spesielt ansvar for å fremme utdanningskvalitet lokalt. Vi finner også andre lokale initiativ beskrevet. Ved UiS har man f.eks. et «digitalt didaktisk verksted for undervisning og utforskning».

Merittering og incentiver. Gjennomgående peker institusjonene og aktørene på at det er et nasjonalt anliggende å etablere incentivsystemer som sikrer og fremmer arbeidet med utdanningskvalitet lokalt. Mange etterlyser meritteringssystemer i denne forbindelse, og enkelte arbeider aktivt med å utvikle slike lokalt (f. eks. UiB, NTNU og UiT). Imidlertid er det historisk sett relativt vage og lite etterprøvbare indikatorer på god og nyskapende undervisning sammenlignet med indikatorer for tilsvarende forskning. Flere påpeker derfor at det er behov for å styrke og samordne KDs og andre aktørers (som NOKUT, Norgesuniversitetet, SiU osv.) finansielle virkemidler for å belønne fagmiljøers arbeid for å fremme utdanningskvalitet og forske på dette arbeidet. Flere nevner også at ordningen med sentre for fremragende utdanning (SFU) kan spille en viktig rolle, men at de må få samme status og rammevilkår som sentre for fremragende forskning (SFF).

Delingskultur. Til tross for at noen institusjoner har etablert støttemiljøer for utvikling av utdanningskvalitet, er det færre institusjoner som har kollektive arenaer der fagansatte i fellesskap kan arbeide med digitalisering og kvalitetsutvikling. Selv om få kobler digitalisering og kvalitetsarbeid til utdanningsledelse, påpeker de fleste at det er behov for og ønske om flere arenaer for erfaringsdeling og -utveksling. Forskningsrådet understreker at de opplever et økende antall søknader om innovasjonsprosjekter der IKT er knyttet til nye undervisnings- og læringsformer. Erfaringsdeling og spredning av og fra lokale initiativ og modeller etterspørres og virker høyst påkrevet. Enkelte ønsker en delingskultur, mens andre etterlyser mer samspill mellom aktører i sektoren. Behovet for kontinuerlig kompetanseutvikling for å følge med i pedagogiske nyvinninger påpekes av både studenter (NSO) og faglige ansatte (UHR). Til tross for tydelige ønsker om nasjonale insentivsystemer og flere delingsarenaer, minner enkelte institusjoner om at autonomi er viktig.

Forskningsbasert utdanning. Når institusjonene melder inn behov og interesser knyttet til oppgaver som må løses av andre enn dem selv, er det særlig knyttet

til rammebetingelser, incentiver og finansieringssystemer som belønner utdanningskvalitet, utvikling av relevante og valide vurderingsformer og forskning på utdanning. Innspillene etterlater et inntrykk av at utdanning fremdeles lever i «forskningsskyggen», og at det kreves nasjonale, samordnede tiltak for å bøte på dette. Flere peker også på at dette må gjenspeiles i nasjonale forventninger, planer og styringssignaler. Dette er uttrykk for at krav og forventninger til lærestedene også må være tydelige. På den andre siden peker noen på at studentaktive og forskningsbaserte utdanningstilbud er ressurskrevende.

Fusjoner og samordning. Mange institusjoner i sektoren er i fusjon. I en del innspill knyttes digitalisering til hvordan man kan samordne flercampus-løsninger. Eksempelvis skriver UHR at «flercampus-løsninger vil tvinge frem behov for flere digitale løsninger», og foreslår at fusjonsprosesser brukes som drivere for å utvikle undervisningen. HSN er inne på det samme i refleksjon over hvordan de skal drive en institusjon med åtte campuser. Fra studentenes perspektiv er også NSO opptatt av at alle studenter skal kunne delta i og utvikle studier. Dette vil innebære bruk av digitale delingsteknologier og plattformer for kommunikasjon og erfaringsdeling.

—

Så langt har vi sett på temaer som lar seg identifisere og kommer til uttrykk i innspillene, riktignok med varierende styrke. Imidlertid vil vi også peke på noen temaer eller problemstillinger som har høy relevans for digitalisering og kvalitetsutvikling, men som i liten grad er artikulert i innspillene. Vi mener disse må tas med når vi vil utvikle en bærekraftig og faglig forankret strategi for digitalisering og kvalitetsutvikling.

Kunnskaps- og læringssyn. Selv om koblingene som gjøres mellom utdanningskvalitet og digitalisering er relevante, er det et fravær av refleksjoner over hvordan digitalisering endrer premisser for læring, kunnskap og undervisning. Det er behov for en bred og grunnleggende diskusjon i høyere utdanning om nettopp dette. Diskusjoner om undervisning i nettverkssamfunnet dreier seg i stor grad om infrastruktur, standarder og innkjøp og tjenester, mens hva digitalisering innebærer for kunnskapsutvikling generelt og i fagene spesielt i mindre grad vies oppmerksomhet. Abelia er tydelige på at i stedet for å utvikle en utdanning som treffer bestemte oppgaver og profesjonskrav, trenger vi utdanninger som forbereder for kontinuerlig endring og livslang læring, noe som krever jevnlig oppdatering av læringsutbyttebeskrivelser. Dette knyttes tett opp mot teknologiske nyvinninger. I dette ligger også epistemologiske implikasjoner: hvordan vi kommer til, vedlikeholder og utvikler kunnskap i digitale og nettbaserte omgivelser og på tvers av multiple

kontekster (Ludvigsen et al 2010) er et viktig anliggende for høyere utdanning. Bare unntaksvis finner vi en problematisering av hvordan digitalisering endrer både kunnskapsbegrep og kunnskapspraksiser, gjerne med et visst fremtidsperspektiv (f. eks UiB, BI, UiO).

Utdanningsledelse. Når pågående aktiviteter med en viss (digital) nyskapning eller planlagte tiltak beskrives, er det i liten grad koblet til institusjonenes utdanningsledelse. Forankringen skjer dels hos underviserne, dvs. på mikronivå, dels viser man til nasjonale behov for kompetanseutvikling og insentiver. Når utdanningsledelse er eksplisitt nevnt, kobles dette opp til samordning på nasjonalt nivå, rammer og ressurser mm., dvs. til makronivå.

Innspillenes status og forankring. Som nevnt, vet vi ikke sikkert hva slags skriveprosess som ligger til grunn for innspillene og hvem som har vært involvert. For å sikre at arbeidet med å fremme kvalitet i utdanningen blir forankret i forskning, er det avgjørende at miljøer med ansvar for digitalisering og utdanningskvalitet har utdanningsvitenskapelig forskningskompetanse kombinert med digital/mediefaglig og praktisk pedagogisk kompetanse. Som nevnt finner vi oftest vage og generelle kompetansebeskrivelser i innspillene. Når flertallet av institusjonene refererer til kilder, viser de til policy-dokumenter og ikke forskning. Med visse unntak (BI, UiO, UiB, Senter for IKT i utdanningen), begrunner institusjonene i liten grad tiltak med referanse til forskning på IKT i læring og undervisning. Hvis ikke miljøer med spesielt ansvar for utdanningskvalitet forankrer tiltak og arbeid i vitenskapelige og faglige perspektiver, kan arbeidet med utdanningskvalitet risikere å bli et administrativt og instrumentelt anliggende. Dette er et inntrykk som også tidligere er beskrevet i analyser av digitalisering av høyere utdanning (se f. eks. Stensaker et al. 2007, som viser at digitalisering sjelden knyttes til organisasjonsutvikling).

Gjennomgangen og analysen av innspill fra de ulike aktørene og institusjonene etterlater et inntrykk av at det er store forskjeller mellom institusjonene. Et lite antall er svært langt fremme i å koble digitalisering og utdanningskvalitet, og har operasjonalisert det i pågående praksiser. Men i sum melder det seg et sterkt behov for å tenke strategisk og konkret om koblingen mellom digitalisering og utdanningskvalitet. Alle ser koblingen, men få klarer å operasjonalisere den i utdanningspraksiser. Dette krever en svært høy bevissthet om digitale teknologier som endringsimpulser, at de både knytter sammen hoder, hender og emosjoner samtidig som de åpner for utstrakt samarbeid og distribuerte praksiser og dermed transformerer betingelsene for kunnskapsutvikling. Når alt kan kopieres, manipuleres, deles og gjøres tilgjengelig, trenger man blant annet en revurdering av hva

som er valide oppgavetyper, læringsaktiviteter, eksamensformer og vurderingskriterier. Men slike potensielle endringsimpulser kan bare realiseres under bestemte kontekstuelle vilkår og med aktørskap blant både studenter og ansatte. Et presist uttrykk for dette finner vi bl.a. hos Damşa et al. (2015), som nettopp knytter forbindelser mellom på den ene siden strukturer og makronivå og på den andre siden aktiviteter og praksiser som konstitueres på mikronivå i undervisningssituasjoner:

Our knowledge of what constitutes quality in higher education is in general packed with findings where we struggle to explain the mechanisms driving particular outcomes. As such, we would argue for more studies on “quality work” – what we would define as analysis of the linkages between external and structural framework conditions, how universities and colleges govern their educational responsibilities, and quality enhancement at micro level. While such knowledge is highly theoretically interesting, it could also provide policy-makers with new insights on where public money is spent most effectively. (Damşa et al 2015. s. 64)

I nær fremtid skal Kunnskapsdepartementet nyorganisere arbeidet med sektorens støttevirksomhet, inkludert arbeidet med kvalitet og digitalisering, gjennom å omstrukturere samspillet mellom nåværende virksomheter som bl.a. Norgesuniversitetet, NOKUT, UNINETT m.fl., og Meld. St. 16 trekker opp linjene for en nasjonal konkurransearena for utvikling av utdanningen. Også i dette perspektivet blir digitalisering på mikro-, meso- og makronivå, og sammenhengen mellom disse, avgjørende for å styrke kvalitet og relevans i høyere utdanning.

5. Samsvar mellom innspill og Meld. St. 16

På en rekke områder er det sammenfall mellom Meld. St. 16. *Kultur for kvalitet i høyere utdanning* og innspillene som ble oppsummert i del 4 og analysert i del 5. Dette gjelder f.eks. behovet for merittering av undervisere. Meldingen stiller krav om at alle institusjoner – alene eller sammen med andre – innen to år skal etablere meritteringssystemer som bidrar til at god undervisning verdsettes. Meldingen peker på behovet for å vurdere dagens stillingsstrukturer og karrieremuligheter i høyere utdanning med henblikk på en balanse i status mellom forskning og undervisning. Dette viser at institusjonenes innspill og meldingen er sterkt sammenfallende når det gjelder å løfte undervisningens status i høyere utdanning.

Merittering kobles til behovet for sentralt styrte incentivordninger, noe som også mange av aktørene etterlyser. Meldingen peker på betydningen av å etablere en nasjonal konkurransearena der utdanningsmiljøer kan konkurrere om ressurser til å utvikle god undervisning. I innspillene fra sektoren til kvalitetsmeldingen legger også flere vekt på betydningen av å samordne og styrke sentralt styrte incentivordninger gjennom et nasjonalt samarbeid. Dette kan omfatte f. eks. Norge-suniversitetet, Forskningsrådet, NOKUT, SIU og andre. Både merittering og andre insentiver utgjør viktige rammefaktorer når vi vender blikket mot digitalisering av undervisningspraksiser.

Når det gjelder det temaet som har vært gjenstand for denne rapporten, koblingen mellom digitalisering og strategier som fremmer kvalitet, innovasjon, og studentaktive læringsformer i UH-sektoren, er Meld. St. 16 verdt å sitere på flere steder. For det første erkjennes det - selv etter mange år med digitale teknologier - at «hva digitaliseringen vil ha å si for høyere utdanning, har vi så vidt begynt å ane konturene av». Men videre heter det også at «den [digitaliseringen] skaper nye forutsetninger og muligheter i undervisning og læring, i fagenes innhold og organisering, og i former for kommunikasjon og organisering» (s.12). Dette har også vært et av kjernepunktene i innspillene, men som ekspertgruppen har pekt på er denne dimensjonen svakt artikulert og konkretisert i innspillene. På s. 21 konkluderer da også Meld. St. 16 med at «mye tyder på at digitale læringsstøttesystemer ofte er mer vellykkede for å administrere læring enn for å støtte selve læringen». Dette er i tråd det Stensaker m.fl. fant i 2007. Videre leser vi at «de fagansatte ser i liten grad ut til å forankre bruken av digitale verktøy i fagplaner, emnebeskrivelser og arbeidskrav» (s. 51). Dette stemmer godt med det tydelig artikulerte behovet for

kompetanseløft blant ansatte, slik mange aktører og institusjoner etterlyser i sine innspill.

Som nevnt innledningsvis, retter Meld. St. 16 søkelyset mot digitale praksiser i høyere utdanning, og med tydelig melding til institusjonene om å heve ambisjonene: «alle studenter skal møte aktiviserende og varierte lærings- og vurderingsformer, der digitale muligheter utnyttes» (s. 21). Flere steder kobles digitalisering og studentaktive læringsformer (f. eks. s. 53), og det gis en rekke eksempler på digitaliserte praksiser innenfor ulike fag og aktiviteter, inkludert eksamen (s. 56).

Nå skal det ikke lenger være et privat anliggende å utforske digitale praksiser. Regjeringens forventninger er tydelige. Det forventes «at institusjonene løfter utvikling av digitale løsninger til et strategisk nivå og definerer mål og tiltak for digitalisering av læringsprosesser» (s. 69). Regjeringen peker på at de selv har et ansvar for å bidra til å lage møteplasser for den slags utviklingsarbeid (s. 84), samtidig som de også løfter frem forventningene til spissmiljøer, f. eks. den nye SFUen Excellent IT Education ved NTNU (EXcITEd) og andre sentre.

6. Konklusjon og anbefalinger

Norgesuniversitetets ekspertgruppe for digitalisering, kvalitet og aktiv læring oppsummerer at Meld. St. 16 (2016-2017) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning* peker på potensielt sterke koblinger mellom digitalisering og utdanningskvalitet. Digitalisering endrer både kunnskapspraksiser og betingelsene for hvordan de utøves. Meldingen gir en del eksempler på hvordan kunnskapspraksiser endrer seg, og som sektoren kan bruke i sitt utviklingsarbeid. Videre artikuleres det klare forventninger til lærestedene om å utvikle lokale strategier for digitalisering. Arbeidet med utdanningskvalitet generelt og bruk av teknologi spesielt forventes nå å bli et kollektivt anliggende ved institusjonene.

I Dæhlen-utvalgets *IKT-strategi og helhetlige løsninger i norsk universitets- og høgskolesektor og dens delrapport IKT-strategi for utdanning* (UNINETT 2016) blir det anbefalt å etablere en nasjonal konkurransearena for å stimulere til fornyelse av utdanningsprosesser. Det foreslås å samle eksisterende støttevirksomheter rundt en slik arena. Meld. St. 16 går i samme retning og argumenter for å «etablere en samlet nasjonal arena for utdanningskvalitet, hvor dagens ordninger og nye virkemidler kan sees i en strategisk og faglig sammenheng» (s. 84) og hvor «de virkemidlene som allerede er etablert, og som fungerer godt i SIU, Norgesuniversitetet, NOKUT og Forskningsrådet, vil bli sett i sammenheng med hverandre og med de nye støtteformene som etableres» (s. 84). Norgesuniversitetets ansvar er å stimulere til innovativ pedagogisk praksis ved «økt digitalisering av læringsprosesser» og bidra til «prosjekter som stimulerer til systematisk utviklingsarbeid for å heve kvaliteten i høyere utdanning» (s. 84). I meldingen er dette løftet frem som et sentralt anliggende. Norgesuniversitetet gis dermed en sentral rolle i det helhetlige kvalitetsarbeid.

Arbeidet med digitalisering og kvalitetsutvikling er et nasjonalt ansvar, som fordrer et tett samarbeid mellom UH-institusjonene og andre aktører som er opptatt av å fremme produktive, digitale kunnskapspraksiser. I utviklingsfasen som vil følge i kjølvannet av meldingen, er det avgjørende at hele «kvalitetskjeden» (Fosslund og Ramberg 2016) fra sentrale myndigheter til lokalt, operativt nivå, involveres i et felles og systematisk samarbeid. Samarbeidet må bygges på utdanningsledelse og god utdanningsfaglig kompetanse i alle ledd. Her vil både meritteringsordninger og UHRs veiledende retningslinjer for hva som bør være minimum av kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse i den pedagogiske basiskompetansen i UH-pedagogikk stå sentralt. Det vises til NOKUTs nye studietilsynsforskrift i meldingen (s. 74), som i § 2.3 (2) og tilhørende merknad krever at institusjonene

ikke bare sikrer fagmiljøets utdanningsfaglige kompetanse, men også legger til rette for at denne er i utvikling og oppdatert. I studietilsynsforordningen (merknader til § 2-3 Krav til fagmiljø) omfatter utdanningsfaglig kompetanse «UH-pedagogikk og didaktikk og inkluderer også kompetanse til å utnytte digital teknologi for å fremme læring» (Lovdata 2017).

Når innspillene og Stortingsmeldingen ses i sammenheng, ser det ut til å være enighet om at digitalisering kan utnyttes i arbeidet med å fremme utdanningskvalitet. Vi må imidlertid ikke glemme at det råder usikkerhet om hvilke digitale praksiser som fremmer utdanningskvalitet og hvordan. Forskningsbasert kunnskap på feltet er anvendt i begrenset grad og sektoren må selv utforske praksiser som er tilpasset lokale forhold og fag. Det er krevende for institusjoner med historisk dype røtter å endre tradisjonelle handlings- og tankemønstre, og de trenger nasjonale og lokale støttemiljøer som gir rom for å prøve, feile og lære. Ekspertgruppen og Norgesuniversitetet vil i sitt videre arbeid støtte UH-sektoren i å utvikle digitale praksiser, men også stimulere til utvikling av forskningsbasert kunnskap om sammenhenger mellom digitale praksiser og utdanningskvalitet. Helt konkret trengs det mer kunnskap om hvordan ulike oppgavetyper, arbeidsformer, digitale ressurser, og ikke minst vurderingsformer best designes for å sikre kvalitet.

UH-sektoren og sektorens samarbeidspartnere må sammen utforske hvordan teknologi kan utnyttes på måter som gir studenter de beste betingelser for læring og for personlig og sosial utvikling. Vi trenger å bli tydelige når det gjelder på hvilke områder sektoren skal tilstrebe konsensus og standardisering, og unngå en «balkanisering» av praksiser. Men miljøenes autonomi må også respekteres ettersom erfaringer om at innovasjon og utvikling skjer ut fra lokale forutsetninger. Samtidig støtter ekspertgruppen meldingens klare signal om at institusjonene løfter den pedagogiske digitaliseringen til et strategisk nivå og iverksetter helhetlige tiltak for digitalisering av læringsprosessene (s. 6g). Endelig er det sentralt at sektorens strategiske perspektiver legges til grunn, slik disse fremkommer i Meld. St. 16, bl.a. gjennom den skisserte konkurransearenaen for kvalitetsutvikling.

Referanser

Clarke, V. & Braun, V. (2014). Thematic Analysis. In T. Teo (Ed.), *Encyclopedia of Critical Psychology* (pp. 1947-1952). New York: Springer

Damşa, C., de Lange, T., Elken, M. m.fl. (2015). *Quality in Norwegian Higher Education: A review of research on aspects affecting student learning*. Oslo: NIFU-rapport 2015:24. URL: <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2360199>

EU-kommisjonen (2014). *High Level Group on the Modernisation of Higher Education: Report to the European Commission on New modes of learning and teaching in higher education*. Luxemburg: EU. URL: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/reports/modernisation-universities_en.pdf

Fosslund, T., & Rye Ramberg, K. (2016). *Kvalitetskjeden i høyere utdanning - en guide for digital kompetanse og undervisningskvalitet*. Tromsø: Norgesuniversitetets skriftserie 1/2015. URL: <https://norgesuniversitetet.no/skriftserie/kvalitetsguiden>

Kunnskapsdepartementet (2017). Meld.St.16: *Kultur for kvalitet i høyere utdanning*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. URL: <https://www.regjeringen.no/contentassets/ae30e4b7d3241d5bd89db69fe38f7ba/no/pdfs/stm201620170016000dddpdfs.pdf>

Lovdata (2017). Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften). URL: <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2017-02-07-137>

Ludvigsen, S., Lund, A., Rasmussen, I., & Säljö, R. (red., 2010). *Learning Across Sites: New tools, infrastructures and practices*. London & New York: Routledge.

Norgesuniversitetet (2015). *Digital tilstand 2014*. Tromsø: Norgesuniversitetets skriftserie 1/2015. URL: <http://norgesuniversitetet.no/file/3658/download?token=pUOrwnQK>

OECD (2016). *Innovating Education and Educating for Innovation: The Power of Digital Technologies and Skills*. Paris: OECD Publishing. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264265097-en>

Stensaker, B., Maassen, P., Borgan, M., Oftebro, M. & Karseth, B. (2007). Use, updating and integration of ICT in higher education: Linking purpose, people and pedagogy. *Higher Education* (54), 417-433. URL: [10.1007/s10734-006-9004-x](https://doi.org/10.1007/s10734-006-9004-x)

Sursock, A. (2015). *Trends 2015: Learning and Teaching in European Universities*. Brussel: European University Association. URL: <http://www.eua.be/Libraries/higher-education/trends-2015.pdf?sfvrsn=0>

UNINETT (2017). *IKT-strategi for utdanning*. URL: <https://www.uninett.no/sites/default/files/ikt-strategi-uh-utdanning-31012017.pdf>

Vedlegg 1: Analyse av 21 innspill til Meld. St. 16

Universitetet i Oslo (UiO)⁶

UiO kobler tydelig utdanningskvalitet til bruk av teknologi i utdanning. De mener å ha kommet langt på feltet, og skriver at det er «høyt prioritert å styrke studentenes læringsutbytte og utdanningens relevans gjennom mer bruk av nyskapende og studentaktive læringsformer. Digitale verktøy er viktige hjelpemidler i dette arbeidet» (s. 4). Samtidig understreker de at de har et potensial når det gjelder å utnytte muligheter som ligger i digitalisering av utdanning bedre og få et mer bevisst forhold til hvordan teknologi preger fagene. UiO mener også det er behov for i større grad å standardisere digitale løsninger og verktøy for å få bedre flyt av informasjon og kompetanse på tvers av sektorer, institusjoner og landegrenser. Det løftes frem at UiO må prioritere følgende for å sikre at mulighetene som ligger i digitalisering utnyttes:

- Forske mer på egen utdanning
- Jobbe for standardisering (på «riktig nivå»)
- Bygge og rehabilitere rom designet for fremtidens/nåtidens arbeidsformer
- Investere i teknologisk utstyr
- Utvikle læreres og studenters digitale kompetanse

UiO har utviklet nettkurs i universitetspedagogisk basiskompetanse og beskriver dette som et iverksatt tiltak. UiO påpeker videre at departementet må ta ansvar for å:

- gi institusjonene bedre muligheter for å hente ut relevante data som grunnlag for analyser,
- gi rammebetingelser for å nå ambisjoner om høy utdanningskvalitet som:
  - sørger for at ressurstilordningen gir rom for dynamiske læringsformer i studier generelt,
  - øker rammer for prosjektmidler knyttet til utvikling av utdanning og
  - samordner eksisterende virkemidler.

UiO mener også at:

- departementet kan legge sterkere trykk på den fagdidaktiske og pedagogiske utviklingen ved å gi føringer om krav til syklisk og strukturert pedagogisk oppdatering/ utvikling og at

⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c0e113f65146/uio.pdf>

- departementet bør samordne meritteringsordningen for å sikre kvalitet og mobilitet på tvers av utdanningsinstitusjonene.

UiO påpeker at autonomi er avgjørende i arbeidet med å fremme utdanningskvalitet.

Universitetet i Bergen (UiB)⁷

UiB har nylig vedtatt en strategi for arbeid med utdanningskvalitet frem til 2022. Sentrale elementer er studentaktiv læring, ansattes pedagogiske kompetanse, insentivtiltak for fremragende undervisning og «utvikling av digital og fysisk infrastruktur som støtter læring» (s.1). UiB kobler digitalisering og studentaktiv læring helt eksplisitt og beskriver hvordan digitalisering kan fremme læringskvalitet. UiB etterlyser prosessindikatorer og kvalitetsbeskrivelser av studentenes læring. De er spesielt opptatt av hvordan undervisningsmåter, som omvendt undervisning kan styrke studenters læringsutbytte. I tillegg begrunner de sine resonnementer og argumenter for digitalisering ut fra arbeidslivets behov for relevante kandidater. UiB snakker om «et kontinuerlig endringsfokus» (s. 6).

Blant de viktigste utfordringene ser UiB bl.a. følgende:

- Digitalisering som fremmer læringskvalitet
- Økt forskning på hva som fremmer læring i høyere utdanning
- Kompetanseheving og meritteringsordninger for ansatte som underviser
- Kostnader forbundet ved studentaktiv læring og forskningsbasert utdanning
- Organisatorisk struktur som ivaretar punktene ovenfor

Gjennom innspillet er digitalisering knyttet til nye og større mulighetsrom for undervisning. Institusjonen er en av de som gjør denne koblingen tydeligst og mest konkret.

Når det gjelder implementering viser UiB til hvordan deres senter for fremragende utdanning (SFU) bioCEED fungerer som utviklingsenhet ved institusjonen. Men i enda større grad løftes Centre for the Science of Learning & Technology - SLATE (læringsanalyse og store datamengder) frem med sitt arbeid for å endre pedagogisk praksis «i skjæringspunktet mellom elever, teknologi og pedagogikk» (s.7). Et tredje implementeringsgrep skjer gjennom satsingen DigUiB som arbeider både med implementering av infrastruktur og interaktive løsninger for oppgavetyper,

⁷ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/?uid=2f7dd3b0-1035-4b99-9651-0b84b022ccf4>

eksamen og vurdering. I tillegg utgjør satsingen et tverrfaglig miljø som bistår de ulike fagmiljøene ved UiB på flere måter, også i digitale produksjoner.

UiB arbeider selv med digitale løsninger for oppfølging av evalueringsresultater for studentene og mener dette bør være et krav til alle institusjoner. Dette er knyttet til utdanningsledelse. Ellers etterlyses arenaer for mer systematisk erfaringsdeling, ikke minst på internasjonalt nivå. UiB peker på viktigheten av autonomi og eierskap til studieprogrammene. Ellers fremhever de SFF og SFU og et potensielt samarbeid mellom disse som gode virkemidler.

UiB beskriver at følgende bør videreutvikles og sikres fra nasjonalt hold:

- Et nasjonalt system for merittering av utdanning og undervisning
- Nasjonale insentiver for internasjonalisering, med størst mulig frihetsgrad for institusjonene i valg av samarbeidspartnere innen forskning og utdanning.

UiT - Norges arktiske universitet⁸

UiT kobler utdanningskvalitet tydelig til digitalisering og didaktikk. De peker på at digitalisering er viktig for gjennomføring av eksamen som involverer flere campuser, og at studenter forventer digitale eksamener. For øvrig beskriver de at digitalisering kan utnyttes for å utvikle både læringsformer, læringsomgivelser og undervisningsmetoder. De understreker imidlertid at det alltid er kravet om utdanningskvalitet som står sterkest, og påpeker at dette krever god samhandling mellom ulike aktører og skal stimulere til økt læringsutbytte. For øvrig påpeker UiT at viktige mål for arbeidet med utdanningskvalitet er å redusere frafall og utvikle mer relevante studieporteføljer (interne mål), men også øke verdiskapningen i landsdelen (eksterne mål).

UiT fremhever at utdanningsarbeid stiller «store krav til våre underviseres didaktiske kunnskaper og digitale og pedagogiske kompetanse» (s. 2.). De anbefaler at statusen for utdannings- og undervisningsarbeid styrkes, bl.a. gjennom

- Incentivordninger og meritteringssystemer
- Utdanningsledelse

Av lokale tiltak nevner UiT at de:

- har opprettet et program for undervisningskvalitet,
- er i ferd med å vedta en digitaliseringsstrategi og

⁸ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/?uid=becc9bff-58c3-4c20-a106-0aeb6a537715>

- har et tverrfaglig miljø (RESULT) som kobler undervisning, læring og teknologi med fokus på universitetspedagogikk. Dette ressurscenteret ivaretar følgende både studiekvalitet og kompetanseutvikling, bl.a. veiledningspedagogikk.

Av nasjonale initiativ peker UiT på at:

- SFU er en viktig implementeringsfaktor som må ha samme rammevilkår som et SFF for å minske avstanden mellom forskning og utdanning.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)⁹

Kompetanseheving løftes frem som avgjørende for å fremme studiekvalitet og NTNU påpeker i den forbindelse at de ønsker «et nasjonalt løft for digitalisering av høyere utdanning» (s. 16). Ansatte må ha kompetanse til å fremme «innovativ og eksperimenterende utdanning gjennom å løfte lærernes kompetanse på teknologistøttet undervisning, læring og vurdering» (s. 17).

«Utvikling av kvalitet er en kollektiv oppgave» (s.6), påpeker de. Flere lokale ansvarsnivåer aktiveres: styret, fagmiljøene, utdanningsledelse, studieprogramledere og styringsdokumenter (strategiplan og kvalitetssystem). NTNU beskriver at følgende tiltak må prioriteres i kvalitetsarbeidet generelt og for å utnytte digitalisering spesielt:

- Et universitetspedagogisk kompetanseløft via meritteringssystem
- Styrke nettbaserte tilbud i UH-pedagogikk
- Eksperimenterer med nye vurderingsformer
- Eksperimenterer med nye undervisningsformer (som MOOC)
- Sikre systematisk utviklingsarbeid i fagmiljøene

NTNU er opptatt av å utvikle et system for merittering og har etablert et læringsstøttesenter som fasiliterer faglærernes arbeid med digitalisering av utdanning.

Fra nasjonalt hold ønsker NTNU bedre rammebetingelser for å nå ambisjoner om høy utdanningskvalitet:

- Et virkemiddelapparat/ finansieringssystem som belønner utdanningskvalitet
- At SFU-ordningen, utdanningspriser etc. opprettholdes
- At Norgesuniversitetets, NOKUTs og SiU sine utlysninger koordineres
- At midler til forskning på utdanning økes

For øvrig kobler NTNU utdanningskvalitet tydelig til profesjons- og samfunnslivsrelevante utdanninger og studentgjennomstrømning.

⁹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c90e113f65146/ntnu.pdf>

Universitetet i Agder (UiA)¹⁰

UiA har som mål å bli ledende i bruk av fremtidsrettede arbeids- og vurderingsformer og knytter dette til utdanningskvalitet. De påpeker at arbeidsformene skal være arbeidsnære og vi tolker UiA dithen at bruk av digitale verktøy i arbeid med studier inngår i målet.

De beskriver at arbeid med å fremme studiekvalitet krever at UiA:

- Etablerer en meritteringsordning

For øvrig påpeker UiA at Pedagogisk utviklingssenter (PULS) jobber aktivt for å fremme universitetspedagogisk kvalitet, samt støtter bruk og utvikling av ny teknologi i undervisningen gjennom utvikling og forskning. Det digitale universitet (DDU) samler prosjekter som dreier seg om modernisering av undervisning og tjenester, og presenteres også som ledd i UiAs arbeid med å sikre utdanningskvalitet.

Fra nasjonalt hold ønsker UiA:

- Videreutvikling av SFU for å utforske digitalisering og fremtidens læringsformer.

Nord universitetet¹¹

Nord universitetet kobler utdanningskvalitet til aktiviserende og varierte læringsformer, god utdanningsledelse og nært samspill mellom utdanning og arbeidsliv. «Digitalisering representerer et stort potensial for å styrke utdanningskvaliteten, men foreløpig har norsk høyere utdanning kommet lenger i bruk av IKT innenfor forskning og administrasjon enn innenfor undervisning og læring» (s. 2), skriver de. Det understreker at sektoren har «lang vei å gå for å utvikle bruken av IKT i undervisning, læring og vurdering». Behovet for å utnytte teknologi forsterkes ved etableringen av fler-campus læresteder. Digitale medier kan brukes til å sikre samspill på tvers av geografisk avstand, understreker de.

Nord universitet påpeker at de må:

- øke kompetansen blant fagansatte i bruk av teknologi som redskap for læring,
- tilby bedre støttetjenester for fagpersonalet,
- jobbe for at undervisning verdsettes på linje med forskning og
- øke innslaget av studentaktive læringsformer gjennom
  - utdanningsledelse og
  - UH-pedagogisk kompetanseutvikling.

10 <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c90e113f65146/uia.pdf>

11 <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c90e113f65146/nord.pdf>

Nord universitetet har etablert universitetspedagogiske kurs som bl.a. omhandler pedagogisk bruk av IKT. I tillegg tilbyr de nettstøttet undervisning og et nett-pedagogisk støttepersonell som samarbeider med faglærerne og gir råd om pedagogisk god teknologibruk. «Det er det enkelte lærested som har hovedansvaret for kvaliteten i egne utdanningstilbud» (s. 3), påpeker de.

Fra nasjonalt hold forventer de likevel at:

- retningslinjer og føringer gjennomgås,
- NOKUT ser nærmere på institusjonenes rapportering og prosessvariabler og
- nasjonale støtteordninger for kvalitet i utdanning styrkes og samordnes.

Nord universitetet beskriver hvordan studier kjennetegnet av utdanningskvalitet forbereder for et moderne arbeidsliv i endring. Relevans-argumentet er svært tydelig.

Norges miljø- og biovitenskaplige universitet (NMBU)¹²

NMBU gjør koblingen mellom utdanningskvalitet og digitalisering tydelig, men understreker at digitalisering er den største utfordringen i arbeidet med utdanningskvalitet. De påpeker at metoder de fleste med stor selvfølgel bruker i det private, savnes av både ansatte og studenter i store deler av UH-sektoren, og melder at digitalisering er et område med store utfordringer og til dels omfattende etterslep. Styret ser at NMBU har særlige utfordringer knyttet til innføring av digital eksamen, internkommunikasjon og utdaterte undervisningssystemer. De mener det er behov for å:

- gi plass for diskusjon om veivalg når det gjelder utvikling av utdanningspraksiser og prioritere tydeligere hvordan praksis utvikles,
- gi systematisk støtte til ansattes arbeid med å fremme undervisningskvalitet,
- etablere arena for dialog og debatt om fremragende utdanning og
- lage en strategisk campusplan for å planlegge utdanningskvalitet inn i utviklingen av bygningsmassen.

For å fremme kvalitet i undervisning og læring har NMBU:

- Vedtatt en egen læringsfilosofi som skal ligge til grunn for all undervisning ved universitetet. Læringsfilosofien vektlegger studentaktiv læring og lærerens rolle som veileder og støttespiller i læringsprosessen.
- Et Læringscenter (fagansattes kompetansesenter for læring, og bruk av IKT i undervisning) som jobber for å fremme utdanningskvalitet.

¹² <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c90e113f65146/nmbu.pdf>

Ved Læringscenteret kan lærere blant annet hente inspirasjon og informasjon om hvordan nye digitale verktøy kan brukes, hvordan øke kvaliteten i veiledning av studenter, samt få hjelp med filming eller streaming av forelesninger. Senteret samarbeider med andre enheter ved universitetet som sammen fremmer gode vilkår for undervisning og læring. NMBU beskriver at fagmiljøets interesse for Læringscenterets virksomhet øker og påpeker at de har måttet utvide bemanningen og øke seminarvirksomheten for å svare på økt etterspørsel.

NMBU ønsker at man fra nasjonalt hold:

- sikrer at loven om offentlige anskaffelser ikke begrenser muligheten for å kunne ta i bruk gode, digitale løsninger,
- bedre samordner og styrer mot fellesløsninger innenfor de studieadministrative tjenestene i sektoren, jfr. Gjødrem-rapporten.,
- sikrer at en enhet tar ansvar for/ legger til rette for læringsanalyse på tvers av systemer,
- opprettholder SFU-ordningen og
- utvider incentivordningen, for eksempel ved å tilby utviklingsmidler til prosjekter som kobler forskning og utdanning.

NMBU er spesielt opptatt av betydningen av gode fysiske rammer for læring.

Handelshøyskolen BI¹³

BI støtter ministeren i de fem kjennetegn på kvalitet som beskrives i invitasjonen, men føyer til at det er behov for å satse på:

- pedagogisk utvikling og nasjonal merittering av faglig stab,
- nye undervisnings- og vurderingsformer,
- digitalisering av høyere utdanning,
- studieprogresjon og gjennomføring og
- internasjonalisering.

BI gjør en tydelig kobling mellom digitalisering og utdanningskvalitet. Beskrivelsenivået er konkret. De fremhever blant annet at:

- aktiviserende og varierte læringsformer er viktig for studenters læring,
- digital teknologi gjør det mulig å samarbeide på nye måter, for nye tilbakemeldingspraksiser og for å støtte studenters læring, veiledning og samarbeid både nasjonalt og internasjonalt og

¹³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/?uid=3a126436-6241-4b2e-a8e4-0253175a3579>

- alternative vurderingsformer må utvikles i takt med innovative undervisningsformer.

BI jobber aktivt mot målet å ha «flere eksamensformer som tettere viser sammenheng mellom undervisningsform og vurderingsform, og som gjenspeiler hverdagen til studentene og arbeidslivet på en autentisk måte» (s. 3). Videre peker de på at deres arbeid med digitalisering av eksamen («fra A til Å») har bidratt til en effektivisering og kvalitetssikring av eksamensgjennomføringen, samt åpnet opp for bruk av nye vurderingsformer.

BI peker på at UH-sektoren står overfor følgende utfordringer:

- Teknologi endrer premissene for undervisning, læring og vurdering.
- Teknologi bør i større grad gjennomsyre utdanning på samme måte som det gjør i arbeidslivet. «Det er en utfordring at digitale verktøy først og fremst brukes til administrasjon og distribusjon av læringsinnhold og ikke til hensiktsmessig pedagogisk bruk, som støtte til læring».
- Sektoren mangler insentivsystemer og en anerkjennelse av behovet for utvikling og merittering av undervisere.
- Sektoren trenger en delingskultur og «avprivatisering».

BI legger stor vekt på hvordan de selv kan løse oppgavene koblet til å fremme utdanningskvalitet. De beskriver at de:

- har etablert BI LearningLab som støtter fagansattes utvikling av undervisning og anbefaler sektoren å etablere enheter med særlig kompetanse på undervisning, læring og digitalisering,
- gjennomfører piloter hvor ansatte får muligheter til å utforske bruk av teknologi i egen undervisning. Praksiser som utforskes er f. eks. peer assessment og kollegaveiledning, bruk av portfolio, flipped classroom og blended learning designs,
- er spesielt opptatt av progresjon gjennom flere tiltak som f.eks «First Year Experience» og
- institusjonen foreslår å utvikle flere MOOCer, men det er uklart om dette skal gjøres av BI selv eller av eksterne aktører

BIs innspill kjennetegnes av at de viser til forskning i sine beskrivelser og begrunnelser for koblinger mellom digitalisering og utdanningskvalitet.

Høgskolen Stord/Haugesund (HSH)¹⁴

Innspillet fra HSH preges av et allment beskrivelsesnivå og de kobler ikke eksplisitt studiekvalitet og digitalisering. HSH kobler utdanningskvalitet til studentenes læringsbane og læringsutbytte. De presenterer eksempler på hvordan de tilrettelegger for studenters læring, blant annet bruker de FoU-konferanse av og med lærerstudenter som metode for å drive frem studentaktive læringsformer: «Intensjonen er at konferanse som metode brukes systematisk for å ivareta progresjon og kunnskapsutvikling, slik at studenten øves i å ha forskerblick på eget studium og framtidig yrke, og utvikle kritisk og analytisk holdning til forskning. På denne måten integreres studentene i det akademiske fellesskapet, med progresjon i ansvar og oppgaver, tilpasset hvor de er i studieløpet» (s. 7). Indirekte beskriver de teknologiers verdi i arbeid med av studentaktive og FoU-baserte oppgaver.

HSH er forøvrig opptatt av profesjonsstudiets egenart og nevner noen tiltak og virkemidler for å sikre profesjonsrelevans. Blant annet kan det se ut som om digitale simuleringer benyttes (BA-oppgave knyttet til arbeidslivet).

HSH er opptatt av kvalitetsutvikling, ikke bare kvalitetssikring, men påpeker at dette er ressurskrevende.

Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN)¹⁵

HSN innleder med å beskrive syv karakteristika ved sitt eget kvalitetsarbeid. Blant disse er læringsutbytte, relevans, undervisningskvalitet og kompetanse. Digitalisering er ikke direkte knyttet til disse utfordringene eller mulighetene, men opptrer mer som infrastruktur for å sikre læringsarenaer som er åpne for alle og som gjenspeiler utviklingen i arbeidslivet.

Styret ved HSN har vedtatt å:

- Etablere Teaching and Learning Centre (TLC) 1.1.2017. Med dette blir utvikling av en integrerende e-campus, digitaliserte arbeidsprosesser og e-læring et prioritert satsningsområde for HSN. I en fusjon som teller åtte campuser er ambisjonen å få et TLC som både fungerer som pedagogisk utviklingsenhet og som møteplass på tvers av fagområder og fakulteter.

TLC springer ut av e-læringssatsninger fra tidligere HBV og HiT. Prosjektet e@hit har de siste årene vært viktig i arbeidet med å bygge kompetanse og legge til rette

¹⁴ <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c90e113f65146/hsh-sammenslatt.pdf>

¹⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/?uid=ea970f97-710c-4e4d-b682-2052a40de3b5>

for erfaringsdeling i organisasjonen. Dette har ført til at bruken av og ønsket om å ta i bruk IKT-verktøy i arbeidet med studentene på campus har eskalert og har utløst et klart ønske om en styrket organisering av virksomheten.

HSN ser tid til samordning og konsolidering av fusjonen som sentrale stimuli for å utvikle kvalitet i utdanningen. Autonomi og tillit nevnes som vesentlig i arbeidet med utdanningskvalitet.

Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA)¹⁶

HiOA beskriver sine profesjonsrelevante utdanninger hvor studenter også lærer å forske og løfter praksisrelatert forskning frem som ideal. Når det gjelder digitalisering og utdanningskvalitet, peker HiOA på at:

- aktiviserende og varierte læringsformer vil heve studiekvaliteten og aktivisering kan styrke studentenes ambisjoner,
- fleksible utdanningstilbud er nødvendig for å svare på studenters behov for å f.eks. kombinere studier med jobb,
- digitalisering kan fremme utdanningskvalitet ved å gjøre utdanning mer relevant og stimulere til transformasjon og
- bruk av digitale verktøy i arbeid med fag vil gjøre utdanningene mer moderne og gi studentene digital kompetanse med relevans for yrkesliv.

HiOA legger per i dag trykk på å digitalisere høyere utdanning slik at studentene får bedre og mer varierte undervisnings- og læringsformer. «Et viktig grep for å gi studentene gode verktøy for arbeidslivet de skal ut i er å digitalisere og modernisere undervisningsmetodene» (s.6). Dette skjer gjennom tverrprofesjonelle samarbeid. De peker imidlertid på at «dette arbeidet går for sakte både nasjonalt og ved enkeltinstitusjonene» (s.10).

HiOA mener det er behov for:

- å løfte frem styrets ansvar for utdanningskvalitet,
- å styrke utdanningsledelsen gjennom:
  - mål- og resultatoppnåelse ved enhetene vil fremover få økt oppmerksomhet og
  - en tydelig konsekvenskultur om hvordan mål- og resultatoppnåelse følges må etableres,
- å legge betydelig større trykk på å digitalisere høyere utdanning, slik at studentene får bedre og mer varierte undervisnings- og læringsformer,

¹⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/?uid=de1e9cef-5ce8-4023-956b-2a78d994331f>

- å sikre at digitaliseringsbehovet gjenspeiles i nasjonale forventninger og styringssignaler og
- mer statlig støtte til å utvikle studentaktive og varierte læringsformer.

De påpeker at ulike aktører må samarbeide for å heve utdanningskvaliteten.

Universitetet i Stavanger (UiS)¹⁷

UiS peker på at varierte og aktiviserende læringsformer er viktige for å fremme læring i fag. Læringsformene må designes for å fremme studentenes tilegnelse av kunnskaper, ferdigheter og generelle fagkompetanse (læringsutbyttebeskrivelser i fagene). UiS beskriver at de systematisk går inn for å øke fagansattes evne «til å jobbe med studentaktiv, variert og digitalt orientert undervisning på fagenes vegne, koblet tett til læringsutbytteformuleringer» (s. 9).

UiS beskriver at de over lang tid vært opptatt av å utvikle undervisningskvaliteten hos de vitenskapelig ansatte, for eksempel ved å:

- arrangere basiskurs i universitetspedagogikk,
- innføre obligatorisk undervisningsrelatert veilederordning for nytilsatte og
- arrangere fakultetsvise undervisningsseminarer med fokus på bruk av digitale redskaper.

UiS peker på at UH-sektoren må forholde seg spesielt bevisst til følgende utfordringer i arbeidet med utdanningskvalitet generelt og digitalisering spesielt at:

- fremtiden vil kreve at studenter tilegner seg nye ferdigheter, som endringskompetanse og endringsvilje, evne til dialog og kommunikasjon over kulturelle grenser, evne til innovasjon og nyskaping og digital kompetanse.

Utdanningene må kontinuerlig arbeide med å utvikle den kunnskap og kompetanse som kreves i samfunnet, påpeker UiS.

De viser også til at studentgrupper i dag er svært sammensatte. UiS beskriver digitalisering, universell utforming, studentaktiv læring samt tettere oppfølging og veiledning gjennom studieløpet som viktige men ressurskrevende virkemidler for å møte studentenes ulike behov. Dette krever blant annet at universitetslærere kvalifiserer seg og vitenskapeliggjør sin didaktiske og pedagogiske praksis. Universitetslærere må ha et bevisst og begrunnet metaperspektiv på sin undervisning og evne til å gjøre denne eksplisitt, skriver de.

¹⁷ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innsjill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/?uid=de1e9cef-5ce8-4023-956b-2a78d994331f>

Internt arbeider UiS med et digitalt didaktisk verksted for undervisning og utforsking, for at studenter og lærere sammen skal gjøre seg kjent med tilgjengelig undervisningsteknologi. Verkstedet synliggjør at det er et felles ansvar å utvikle læreres og studenters kompetanse i bruk av digital teknologi.

UiS ønsker at nasjonale myndigheter initierer og støtter utviklingen av:

- meritteringsordninger for undervisning og undervisningens status,
- digitalisering og studentaktiv læring, forskningsbasert undervisning og studentaktiv, forskning, innovasjon og entreprenørskap,
- implementering av NKR som kvalitetsdriver i alle fagmiljø og
- finansieringsordninger for studentene som muliggjør heltidsstudier.

Universitets- og høskolerådet (UHR)¹⁸

UHR fremhever at digitalisering er et virkemiddel for økt kvalitet i utdanningene. De påpeker at digitalisering kan fremme aktiviserende og varierte læringsformer og at bruk av digitale arbeidsformer forbereder studentene for arbeidslivet. Som flere andre understreker UHR at sektoren henger etter når det gjelder å nyttiggjøre seg mulighetene ny teknologi gir. De omtaler det som et «pedagogisk og digitalt vedlikeholdsetterslep» (s. 2) og mener det er behov for endret kultur, økt kompetanse både hos studenter og ansatte og utbygging av infrastruktur. Flercampus-institusjoner vil tvinge frem behov for flere digitale løsninger, skriver de, og foreslår at fusjonsprosessen brukes som driver for å forbedre undervisning.

UHR gir ikke seg selv spesifikke ansvarsoppgaver, men orienterer om at de har utarbeidet veiledende retningslinjer for universitets- og høskolepedagogisk basiskompetanse som kan gi UH-sektoren et felles grunnlag for arbeidet med å styrke kvaliteten på undervisning og læring. UHR er opptatt av at:

- faglig ansatte må få tilbud om kontinuerlig utvikling av sin pedagogiske kompetanse,
- institusjonene må sikre at rom og bygg er tilrettelagt for nye undervisningsformer (som flipped classroom) når de pusser opp og bygger nytt,
- institusjonene må dele kunnskap om utdanningskvalitet på konferanser og
- scholarship of teaching and learning kan brukes som virkemiddel for å fremme den kvalitetskulturen som etterstrebes.

KD og andre nasjonale rammesettere gis et spesielt ansvar for å endre følgende rammevilkår:

¹⁸ <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c90e113f65146/uhr-sammenslatt.pdf>

- regelverk, finansiering og styrende dokumenter må tilpasses ambisjonene om økt studiekvalitet,
- incentivordninger må styrkes, f.eks. bør undervisningskompetanse bli meritterende,
- ordningen med SFUer bør bygges ut og videreutvikles og
- departementet må åpne og sikre et bedre samspill mellom UH-institusjonene og det arbeidslivet det utdannes til.

NOKUT¹⁹

NOKUT kobler ikke digitalisering og utdanningskvalitet. I innspillet til Meld. St. 16 nevner NOKUT økt bruk av varierte læringsformer som noe positivt, men de knytter det ikke eksplisitt til digitalisering.

Vi har sett at flere institusjoner etterspør incentivsystemer som i større grad enn nå stimulerer til å utvikle undervisningspraksiser. NOKUT foreslår å ta et nasjonalt ansvar i utviklingen av en meritteringsordning og ønsker å forvalte flere konkurransearenaer i tillegg til SFU og utdanningskvalitetsprisen.

Norges forskningsråd²⁰

«Høyere utdanning er i endring, og dette stiller store krav til fornyelse og innovasjon i utdanningsinstitusjonene og deres virksomhet» (s. 5), skriver Forskningsrådet. De påpeker at den teknologiske utviklingen gir nye muligheter og utfordringer for utdanningsinstitusjonene, når det gjelder digitalisering generelt, men spesielt i forbindelse med MOOC-er.

Basert på NIFUs kartlegging av FoU-prosjekter i sektoren (Damşa et al 2015) er det grunn til å tro at mange midler brukes på utviklingsarbeid, skriver de. Forskningsrådet understreker at utviklingsarbeidet i UH-sektoren bør være forskningsbasert og at resultater bør kunne dokumenteres, systematiseres og spres. De erfarer at Forskningsrådets satsing på innovasjonsprosjekter i utdanningssektoren vekker interesse, og informerer om at mange søknader handler om utvikling av nye undervisnings- og læringsmetoder med bruk av ny teknologi.

De anbefaler at sektoren:

- fokuserer på å få lærere opp i forskerstillinger.

19 <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c90e113f65146/nokut.pdf>

20 <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c90e113f65146/forskningsradet-sammenslatt.pdf>

Senter for IKT i utdanningen²¹

Funn fra *Digital tilstand* (Norgesuniversitetet 2015) tyder på at studentene ønsker mer bruk av digitale verktøy og medier, men at lærerne langt på vei mangler den nødvendige digitale kompetansen til å utnytte potensialet. Digitale verktøy og medier brukes fortsatt først og fremst til administrasjon og distribusjon av læringsinnhold, ikke til å understøtte studentenes læringsprosesser (s. 1).

I sitater som dette lager Senter for IKT i utdanningen tydelige koblinger mellom digitalisering og utdanningskvalitet og synliggjør behovet for at sektoren blir bedre på å utnytte digitale verktøy og medier. Pedagogisk personale har behov for å holde seg oppdatert på metodeutvikling i eget fag for å drive undervisningspraksis som forbereder studentene for fremtiden. Senter for IKT i utdanningen minner om at unge mennesker erverver digital kompetanse på fritiden og at dette bør utnyttes som en ressurs i utdanning.

Senter for IKT i utdanningen beskriver at flere lærerutdanninger i for svak grad har forankret bruk av teknologi i utdanningen og hevder at dette er en kritisk systemsvikt. Lærerutdanningen anbefales å jobbe spesielt med å:

- utvikle studenters profesjonsfaglige digitale kompetanse:
  - Profesjonsfaglig digital kompetanse innebærer «å holde seg oppdatert på relevant forskning om hva, hvordan og hvorfor en skal bruke nye metoder relatert til digitalisering og læring i både generell og fagspesifikk kontekst; å ha innsikt i hvordan teknologien påvirker og gir muligheter for utviklingen av lærerens fagdidaktiske kompetanse; å kunne benytte og integrere digitale verktøy og tjenester i undervisning på en måte som fremmer studentenes motivasjon og læring» (s. 5) og
- etablere digitale delingsarenaer, læringslaber, distribuerte opplæringstilbud, insentiver og stimuleringsiltak for å utvikle relevante læringsomgivelser.

Studiesteder generelt anbefales å:

- tilby lavterskel-prosjektmidler til utvikling av undervisnings- og vurderingspraksiser.

Nasjonalt nivå anbefales å:

- ta initiativ til et pedagogisk løft knyttet til bruk av digital teknologi, hvor krav og forventninger til lærestedene konkretiseres,
- utvikle utfyllende retningslinjer for merittering basert på UHRs forslag,

²¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/?uid=7816549c-5a60-4a4b-b5f8-855d63e66810>

- sikre at fagmiljøer som har utmerket seg med hensyn til utdanningskvalitet (som SFUer og fagmiljøer med kompetanse på IKT og læring) får spille en sentral rolle i arbeidet med å fremme utdanningskvalitet,
- Norgesuniversitetet og Forskningsrådet bør bidra til å fremme fagliges forutsetninger for å utforske bruk av IKT i utdanning og
- NOKUT bør påse at sektoren nyttiggjør seg kunnskap om pedagogisk bruk av IKT.

Norsk studentorganisasjon (NSO)²² og Studentparlamentet ved UiO²³

NSO kobler digitalisering til utdanningskvalitet og mener det er behov for en satsing på digitalisering av høyere utdanning i Norge. Digitalisering av høyere utdanning har konsekvenser utover digitaliseringen i seg selv og en implementering av digitale tiltak må derfor ses i sammenheng med andre praksiser i utdanningen. Digitalisering skal ikke være et mål i seg selv, men et virkemiddel for å styrke utdanningskvalitet. De påpeker at digitalisering åpner for nye lærings-, undervisnings- og vurderingsformer.

NSO mener utdanningsinstitusjonene bør:

- sikre at alle studenter har tilgang til likeverdige områder og utstyr så hver student kan delta og utøve studier på lik linje med andre,
- benytte studentaktive læringsformer og
- prioritere arbeidet med universitets- og høyskolepedagogikk ved å drifte/ bygge opp en enhet for universitets- og høyskolepedagogikk som sikrer at alle ansatte får basiskompetanse til å undervise i høyere utdanning, men som også sikrer at de jevnlig får oppdatert kompetansen.

NSO oppfordrer nasjonale aktører til å:

- utvikle et nasjonalt system for merittering og standarder for vurdering av undervisningsarbeid og undervisningskompetanse,
- forskriftsfeste krav til pedagogisk kompetanse og oppdatering av denne og
- etablere flere konkurransearenaer tilsvarende SFU.

Studentparlamentet ved UiO beskriver digitalisering som eget punkt og setter det i sammenheng med innovative undervisningsformer, tilgjengelighet, fleksibilitet. De knytter digitalisering tydelig til utdanningskvalitet og påpeker at det er behov

²² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/?uid-b93db5ab-a34d-4a3d-b25e-b606be863ad2>

²³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/?uid=45680380-de83-42e0-929a-8bb9f2664205>

for å utnytte teknologien bedre i sektoren. «Med dagens teknologiske utvikling vil de ansatte trenge jevnlig kursing for å kunne følge med i de nye pedagogiske nyvinningene» (s. 5) skriver de blant annet.

LO²⁴, NHO²⁵, Abelia²⁶ og Akademikerne²⁷

LO er naturlig nok spesielt opptatt koblingen mellom utdanning og arbeidsliv. De kobler ikke utdanningskvalitet og digitalisering eksplisitt i innspillet.

NHO beskriver et arbeidsmarked i endring og påpeker at studier må være arbeidsrelevante. Til forskjell fra LO, er NHO opptatt av at studenter må utvikle profesjonsfaglig digital kompetanse.

De foreslår at sektoren:

- lager systemer for merittering av arbeid med å utvikle undervisning gjennom et «tellekantsystem» som gjør det mulig å anerkjenne involvering i arbeidslivet under studiets gang,
- legger til rette for studentaktiv forskning og
- utnytter mulighetene MOOC gir for utdanning på arbeidsplasser og «akademiske lærlinger».

Abelia fokuserer også på sammenhenger mellom arbeidslivsrelevans og utdanningskvalitet. De understreker at digital forståelse oppnås gjennom bruk av teknologi som forberedelse til et arbeidsliv i endring. Abelia beskriver digitalisering og teknologi som megatrender og skriver at det er «store og mange ubrukte muligheter i å utvikle gode metoder og pedagogikk ved bruk av digitale læremidler og systemer for læringsanalyse. Her er det et stort potensial for å utvikle mer fleksible og aktive læringsmetoder» (s 3). De anbefaler sektoren å tenke nytt om utdanning: Å gå fra utdanning som forbereder til bestemte oppgaver og profesjoner til utdanninger som er designet for kontinuerlig, livslang læring. Med dette som bakteppe, foreslår de at utdanningsinstitusjonene:

- jevnlig oppdaterer læringsutbyttebeskrivelser (sikrer at de er aktuelle),
- legger til rette for studentaktiv forskning og entreprenørskapsutdanninger og
- utnytter teknologiske nyvinninger i undervisnings- og læringsarbeid.

24 <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c90e113f65146/lo.pdf>

25 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/?uid=24b2952e-eg24-4375-84fo-6ed29foeadd2>

26 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/id2476318/?uid=1c18dff0-3ea2-45cd-a2d6-7a49649c5f4a>

27 <https://www.regjeringen.no/contentassets/27c5ad3ca6fa49488d0c90e113f65146/akademikerne.pdf>

Akademikerne er spesielt opptatt av teknologi og fagfornyning. De skriver at «teknologi vil kunne ha innvirkning på arbeidsformer, eksempelvis vitenskapelige metoder eller deler av et fagområde. Det er viktig at fagmiljøene evner å være i front, og at det jevnlig gjøres grundige, faglige vurderinger av det enkelte studie- og studieprogramms innhold» (s 5). De påpeker også at ulike nettbaserte plattformer og økt bruk av digitale ressurser og verktøy etter modell fra fjernundervisningen, gir nye muligheter til oppfølging av studentene og kan også friggi tid til veiledet oppgave- og problemløsning.

De anbefaler at utdanningsinstitusjonene:

- bruker mulighetene som kommer med høy endringstakt til påvirke det faglige innholdet i utdanningen,
- sikrer god og faglig begrunnet variasjon i undervisnings- og læringsformer, og i størst mulig grad legge opp til arbeidsformer som gir studenter en aktiv rolle og krever jevn innsats (som flipped classroom),
- sørger for at institusjonenes ansatte benytter mulighetene som sosiale medier gir for oppfølging og kommunikasjon med studentene, på linje med det som forventes av vitenskapelig ansatte ved blant annet KTH i Sverige og Stanford i USA,
- utnytter gode digitale læremidler,
- utvikler gode læringsverktøy,
- sørger for at sentre for fremragende undervisning (SFU) utvikler gode undervisningsopplegg og tar et særlig ansvar for at kunnskap om dette tilflyter flere læresteder og
- utnytter videoforelesninger og streaming der det er behov for fleksibilitet.

Organisasjonene omtaler i liten grad departementets styring og virkemidler som kan stimulere til kvalitet. Akademikerne skriver riktignok at «det er viktig å ha en god balanse mellom departementets styring, nasjonale incentivordninger, institusjonenes autonomi og ansvar og den frivillige samordningen og samarbeidet i regi av UHR. Institusjonene må ha stor frihet til å velge egne løsninger» (s. 14).

Norgesuniversitetet

ISBN nr. 978-82-91308-60-9